

видання
Об'єднання лемків

2005 зима № 1(48) Рік XIV

"Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
Ватра
ту хочу жити умирати,
де жили мій отець і мати"
(О. Павлович)

ISSN 1232-2776

Параскине бесідування

Кінцом жовтня традиційні сходяться лемки на празник св. Параскеви до Панкной. В тим році Рада Парафіальна з о. Г. Назаром запросила на кермеш канцлера консисторії о. Б. Степана, священників горлицького деканату і вірних поблизких парафій. Артистична частина одбивалася на світлиці в Ропиці Рускій, де виступили дитячий ансамбль з Маластова "Ручай" (1) і танцювальний колектив "Рачканя" з Біловежи (Словаччина) (2). Охота співати "заразила" і гости кермешу - до акордеононих пригравок русини-лемки співали радісни, а тіж практичні позабути юж пісні. Парох оголосив конкурс на найгаршу стару співанку, в яким здобила симпатію публичности Анна Пециляк з Рихвалду (3). В суботу в другій части кермешу молодіж бавилася юж до музики гурту з Мокрого.

XX. Ювілей

Рік 2004 особливий для греко-католицької парафії в Горлицях. 4 грудня горлицане святкували 20-ліття заложення своєї парафії. Службу Божу в тот празничний День Введення в Храм Пресвятої Богородиці одіслав митрополит кир Іван Мартиняк разом з отцями деканату криницького (ф.1). З'їхалися тіж вірні зо вшитких поблизких парафій, медже нима і тоти, котри причинилися до повстання храму і парафії в Горлицях при монастирі Сестер Василянкох. На святі били присутні Сестра Провінціальна Мати Анна, представники ОЛ, влади міста. По Службі Божій і гостині парафіяне запросили вшитких гости до Горлицького Центру Культури, де одбився урочистий концерт. В програмі виступили: госці з Перемишля - танцювальний ансамбль (2), тріо сопілкарі і театральний гурток комплексу українських шкіл ім. М. Шашкевича, яки представили медже інчима "Лісову пісню" Лесі Українки (3) і дитячий ансамбль "Веретено"

з новом капелюм (4). Перед публиком виступив директор Шашкевичівки Петро Піпка, який заохотив молодіж приходити вчитися до українського ліцею в Перемишлі.

З Новим роком і Різдвом Христовим

*Всюди в людях настрій вже святковий,
Скрізь ялиночки нам сяють.
З Новим роком і Різдвом Христовим
Щиро-щиро Вас вітаю!*

*Зичу щастя і здоров'я море,
А ще втіхи на щоденно,
Щоб Вас обминало всяке горе
І жилося лиш приємно.*

*Хай всім вродять урожаї рясно,
Милім хлібом обдарують,
І достаток мають всі всякчасно
Та в майбутнє з ним крокують.*

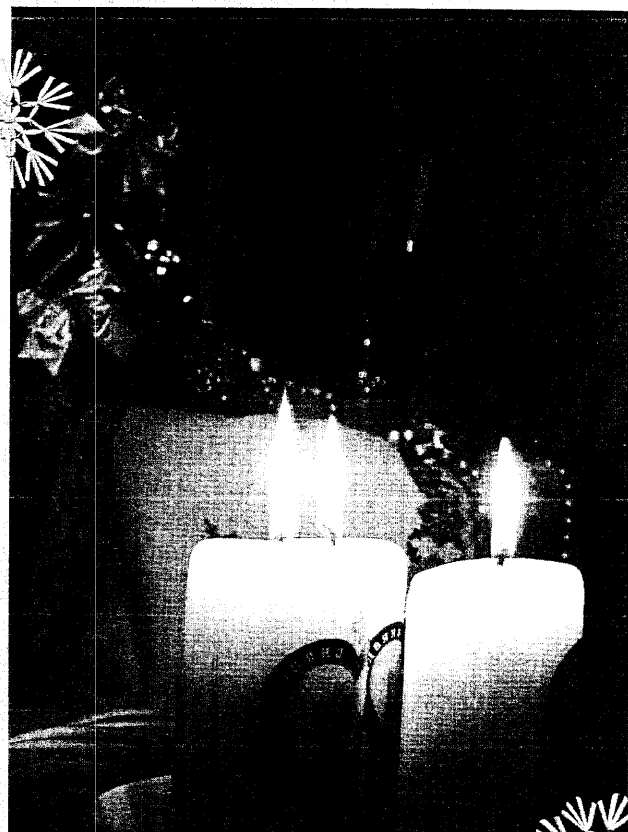
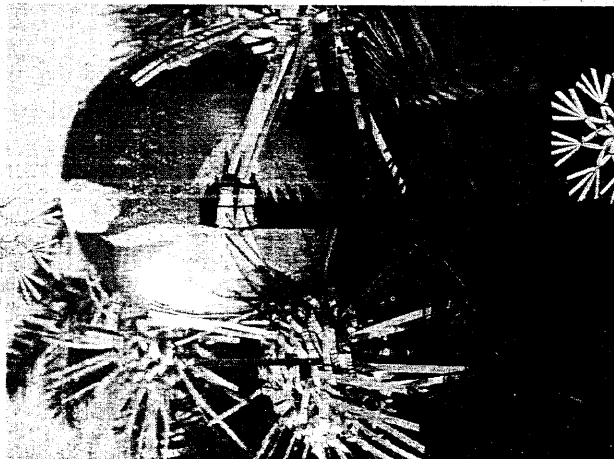
*Прикрашайте землю діточками,
Хай країна молодіє.
І щоденно працею й ділами
Скрізь людина лиш радіє.*

*А ще твердо завше пам'ятайте,
Що життя найкраще в згоді -
То ж живіть весь час і процвітайте
В вічнім мирі у природі.*

*А тепер потишно заспіваймо,
Новий рік і День Христовий
Дружнім співом радісно вітаймо
Хай живе весь світ в любові!*

*Зараз дружно за столи сідайте
І вгощайтесь, колядуйте,
Божі дії серцем прославляйте
Та в життя нове прямуйте!*

Іван Головчак

Христос Раждається!

*Радости і родинного тепла
в час Свят
Різдва Христового
та щасливого
Нового 2005. Року
читачам часопису „Ватра”,
нашим організаціям
і всім лемкам бажає*

Редакція і Головна Управа ОЛ

Повернення до “добровольців”

Переглядаючи архівальні номери “Ватри” звернув-ем увагу на № 11/12 нашого кварталника, в котрим заміщена була стаття бп. Льва Галя: “50-ті роковини побідного закінчення II світової війни в Ганчові”. В статті знаходиться список лемків-добровольців з новосанчівського воєвідства, яким 10 травня 1995 р. в Ганчові вручали медал “за відвагу”.

Перечитавши ту статтю пришов мі на думку мій бп. дідо Семан Бігуняк, родом з Новиці, котрий тіж покликаний бив в ряди Червеної Армії яко доброволець і одзначиня “за відвагу” отримав іщи в роках II світової війни. Дідо мій, котрого не било мі дане пізнати (помер передчасно в віку 42 років, в 1969 р.), бив одним з великого числа лемків, котри без власной волі потрапили на фронт. Дуже з тих молодих хлопців не вернуло на свою рідну Лемківщину. Їх тіла спочили на престоли (вівтари) “борба з фашизмом; за вашу і нашу свободу”. Тоти, што пережили, не думали, же спіткат їх така “нагорода” з рук визволителів і польской комуністичной влади. Як вернули в свої зелени Бескиди, в свої спокійни села, огорнуло їх велике здивування на видок пустих газдівок, залишених виселенцями до Радяньского Союзу. То була перша “подяка” зо стороны влади. На другу подяку не треба било чекати довго, наступила она, як вшитки знаме, в червні 1947 р.

Дідо мій, подібні, як дуже інших воєнних другів, вернув до пустой хижи. Його найближши, отуманени советском пропагандом о “добробиті і ковасах на плотах”, виїхали на Вхід. „Не так мало бити, за што?! – думав собі не один з них. Виниклу ситуацію відповідно підсумував Галь: “В багатьох випадках родина здемобілізованого б. “добровольця”, не чекаючи на поворот сина з фронту виїхала до ССССР-УРСР...згідно з законом, підписаним міждержавними договорами між Польщею а УРСР та БРСР, ціле майно, що його залишав переселенець-репатріант: хата, поле, ліс, господарчі устатковання переходили на власність держави. І звідти бралась біда наших демобілізованих б. “добровольців”, що їх советскá влада трактувала як громадян Польщі, а польска влада - як собі вже чужих” („Ватра” № 7).

Чужо чулися тіж наши “добровольці” і їх родини по виселіню на західні терени Польщи. Понищени понімецьки хижи, неоднокротні ненадаючися до замешканя, необроблени поля,

вільгитний клімат, часто вороге наставління сусідів не настраяло оптимістично. Отримавши таки умови життя, наши люде не перестали думати о повороті в родинни сторони – на прекрасну Лемківщину. В зелени гори, як гварит пісня: “...де пташки співають весело штодня”, де ся вродили і виховали, о котрій пам’ятали кожного дня по вигнаню.

Так думали собі наши лемки, думам собі - тіж і мій дідо. Тот бувший “доброволець”, керувани любов’ю до своїх сторін, до своей Новиці, 17 вересня 1956 р. зложив в МСВ в Варшаві поданя о повернення родинной газдівки. Повен надії сподівався позитивной одповіді, однак реальніст оказалась інша. Ілюзії приснули, як мидляни баньки. Для родини мого діда бракло місця на Лемківщині. „Pozostawione przez Was mienie zostało rozdysponowane”, так практично в єдним зданю написано в узасадніню. На додаток, урядови чинники черговий раз прізвище Бігуняк пробували змінити на барже польске *Bieguniak*, што споткалося з противом зо стороны мого діда. Таку отримав “нагороду” за воєнни змаганя. Забито о ним і о інших “добровольцях”. Можна повісти: лемко зробив своє, лемко може одийти. Трафно звернув увагу на виниклу ситуацію бп. Роман Хом’як в своїх вспоминах: „...то за нашу і вашу вільніст воювали наши хлопці проти гнобителів – німецьких окупантів. А тепер ніхто навет о тим не спомне”. То сумне і прикре, але правдиве, колишні “добровольці” оказались непотрібні.

Дуже гварится тепер про акцію “Повернення” – дуже добра ініціатива, вартат підкреслити. Може неможлива в фізичному сенсі (хоцкі барз мило спостерігана в індивідуальних випадках). Найважнійша, в моім одчутю, буде пам’ят молодого покоління о тих наших предках, котри в роках II світової війни проливали свою кров, не важне, в якій формації воювали. Они вшитки боролися о ліпше завтра для нашой Лемківщини, о ліпше завтра для наступних поколінь – для нас. Будме їм за то вдячни і пам’ятайме о них в своїх вспоминах і молитвах. Пам’ятайме, де ся вродили і де хотіли вертати. Пам’ят о тим буде нашим “Поверненням”.

На закінчиня могу додати, же для мене особисто Новиця - то не лем місце народження нашого великого поета Б. І. Антонича, то не лем місце організуваня “Сарепти”. То передовсім місце народження мого незабутнього діда Семана. Вічна Йому пам’ять!

Христофор Бибель

(Див. фотографії на с. 16-17)

Гриби роснут не лем в лісі

Гриби, гриби - лемківски цитруси, смачнисте ситому, сити голодному. Газда в пості їв вас з кеселицьом, але як в неділю пришли гості - то гостив їх мащеном яшницьом. Лем же єден гіст їв тото вижком, а другі вжицьом. Єден любив гриби з комперями, другий волів губи з труклями, а третій повідав: „*Ей, люде, не знате, што добре, найліпши сут підпенки з бандурками*”. Клопіт за клопотом і як ту писати, як тя не стати, жеби кождому ся подавало. Не ходит ту о брихате „*ы*”, лем о „*коломийку*” нашої рідной бесіди, котру в кождим селі іначи танцювали. Єдни бавилися під вікном в іздебці, други гуляли за виглядом в сьвітлиці, а тоти што жили під самом словацком границьом - бавилися в хижі під облачком. Під вікном ци хмарком - буд ти, человеку, мудрий. Мої стари юж баба, повідали так: „*Як ем была молода, то в літі і осени, по кождій гирмоті раницько, летіла-м з кошиком до ліса на губи. Сушила-м їх в пецу, надівала на нитки і вінцями вішала-м їх за комином, жеби старчило на довги пости і Велю*”. Або зас: „*Нашому сусідови Назарови гриб до чиста зожер стару хыжу і мусів будувати нову*”. Гриби чи губи? Жеби-с як звав, кождому не догодиш. Але гриби кождий любив їсти, навет панове з міста їх купували свіжи і сушени. Кожда лемківска газдиня знала їх прирехтувати на розмаїти способи, і цілий рік пахла нима хижа - од Велиї до Велиї. Лемки добрі зналися на грибах і не чути било, жеби дахто нима ся затрув. Вшитки неїдальни і трукчи гриби звали в нас блюваками. Як маленький школяр гнав корови до ліса, то його мама з порога кричала: „*Ванцью, принес з Верха моримуху - бо мухи барз докучають в хижі, але червену, бо біла то велика брид, ани ей не рушай*”. Вчили про гриби вдома і в школі, бо то било барз важне колиси давно на Лемківщині. Їли лемки тот присмак в пості і м'ясницях, їли свіжий, сушений, маринуваний літом і зимом. А хто пам'ятат гнески квашени риджикі в камінних горцях, або дерев'яних діжечках? Но, може дакотра лемківска родина в дакотрій Боднарці?

І дальше. Пізно восени ніхто юж не ходив по гриби до ліса, они росли в селі - під плотом, за хижом, стололом. Росли купами підпенки, всяди там, де давно шуміли-квитли лисцясти або шпилькови дерева. Росли в поли на меджи, росли в потоці, лем граб, человеку, тот дар природи кілько ти треба. Гнески по далеких світах декотрим старим лемкам цне ся за лисівками, сосньяками, масьяками, смаржами, то їдут автами в дакотрий буш і все дашто найдут. Але тутейши гриби не такі

добри як в „старім краю”. Они такі сами, як в горах, лем же мают в собі гіркій смак чужини. Єст ту їх повно всяди, але жаден гамерикан ани на них ся не візрит. Бойтєся їх кождий, як зарази, і посуджує „неграмотний”, же сут вшитки трукчи. Єдним-єдиним грибом то є комерційна печарка, котру купують (часто несвіжу) в skleпах. Лем она єдина царствує на гамерицких столах од Атлантику по Пацифік.

Епілог

Америка, 7 листопада 2004 р. Люде вийшли з церкви, підкріплені Божим словом, не спішать до авт, котрі чекають їх на паркінгу. Стоять купками під церквою і про щось говорять. А говорити є про що. В Україні минули правибори - а в Америці республіканці перемогли демократів і президент Буш лишається на другу каденцію. Простий робочий нарід цілком тим не журиться, хто сяде на престолі в Білим Домі - їх життя ні в чому не зміниться, ані політично, ані економічно - аби здоров'я. Треба сказати, що наша церква в Америці не те, що в „старім краю”. До неї 20 миль то близько, а 50 - недалеко, як хтось любить своє рідне. Стоїмо з Федором, моїм приятелем з церковного хору, і подивляємо прекрасну пору року, котру американці звать „індіанським літом”. Федір, як на свій вік, кремезний дядько, недавно побував в Україні, і як належить внукові запорізьких козаків, погуляв як треба. За залізним церковним плотом (Федір каже *забор*) в тіні білої сосни, на стриженім травнику, ростуть собі рядочком, як гуси-лебеді, сіро-зелені гуски. „Федір, - кажу, - дивися, ростуть гриби”. „Я майже не розбираюсь у грибах, в нас же на Запоріжжі безлісий степ - гриби не ростуть”. Федір на хвилинку застряг в задумі, якби щось пригадував і знов каже:

- *Моя матінка не раз говорила про якісь „печериці”, то, мабуть, теж гриби. Під час Великого голоду в 1933, ходила в степ їх збирати. Варила їх з лободою і кормила тим нас обох з братиком Володею. Але я нічого не пам'ятаю - не виліз ще з коліски, в котрій мати надійно заховала малий мішок фасолі, та знов прийшли кати - найшли і забрали. Були б безперечно померли всі троє в страшних голодових муках, як більша частина нашого великого села, якби не прийшов рятунок від нашого батька. Він тоді працював в шахті на Донбасі.*

Федоре, Фецю брате рідний української недолі. Де твоє Запоріжжя - де мої Карпати - де? Чого сьгодні стоїмо тут на чужій землі - а над нами таке саме чуже небо - чого - за що? А за церковним плотом сміялись до теплого ще сонця сіро-зелені гуски. Їх ніхто ніколи не вирве з корінням, ані не зріже ножом. Їх прикурить сніг, щоби на другу осінь відродились з кореня.

Семан Мадзелян

Пригадайте наше рідне село

Недалеко Висови, Криниці, Грибова і Горлиць поміж санаторійними місцевостями, посередині Лемківщини, залишилося знищене депортацією лемків село Ставиша, в якому перед акцією "Вісла" було 109 хат і жило 1180 осіб. Село росташоване поміж двома пасмами гір, тягнулося кілька кілометрів од старого лісу на сході, званого *Кавном*, вздовж річки, яка впадає до ріки Білої в селі Снітниця. Річка бере свій початок під *Кавном*, де має своє джерело і пливе побіч битої дороги через ціле село. Дерев'яні типово лемківські хати були будовані по обох сторонах річки, в котрій колись купалися громади гусей і качок. На побочах струмика,

так званих – *камениках*, жінки розпостеряли пасма тканого льняного полотна, котре вибілювали поливанням з річки зимною водою в сонячні дні. Біля хат були огорожені сади з різними овочевими деревами. По одній і другій стороні річки, за хатами тяглися під гору луки, покриті пахнучими різнокольоровими, медодайними квітами. Село було багате в пасіки. Далі під гору розложилися орні поля, де вирощували рільні плоди: збіжжя, конюшину, бараболю, буряки, карпелі, капусту і льон. Над орними полями тягнулися посовиська, а над ними верхи гір, порослі буйними ялицевими, смерековими і мішаними лісами. На пасовиськах паслися стада худоби: корів, коней, овець, котрих пильнували розспівані пастухи.

За верхом північної гори від Устя Руського тягнувся глибокий, спадастий яр, званий *Губокім*, де росли високі розложисті буки, дуби і там селяни приготувляли дрова на зиму, а також збирали лісові плоди, а було їх тут дуже багато: яфири, черниці, ягоди, гриби, лісові горіхи, черешні, грушки.

По середині села стояли більші будівлі: велика хата, пивниці, господарські будинки з огороженим садом. Власниками тої садиби була родина Параскевії і Василя Бочньовичів. В хаті знаходилася велика крамниця (склеп) з харчовими і промисловими товарами та господа. Можна було купити одержу, взуття, текстилія і все потрібне в домашньому господарстві. Господа-гостинниця частувала гостей дуже смачним лемківським їдлом, передусім сільськими виробами і напоями, які виробляли з гірських джерельних вод:

оранжада, лемонада, а також пиво, вино та спиртні вироби. Одночасно, в тій хаті відбувався скуп всіх товарів, вироблених в сільських рільничих господарствах. Селяни могли тут продати рільничі плоди, тварин, молочні вироби, дріб, лісові плоди і т. п.

Куплені товари переховували в холодних пивницях до часу вивезення їх на торг. До курорту Криниця вивозили: масло, лемківську бриндзю, сири, яйця, дріб, лісові плоди - малини, ягоди, гриби і лісові горіхи. До Грибова і Горлиць, де були більші ярмарки приводили худобу, коней, стада овець, свиней. Там продавали дальшим купцям з Підкарпаття.

По середині села містилася також чотирикласна школа, в котрій мешкали вчителі і харчувалися в господі Василя. Недалеко від школи, між старими липовими деревами стояла на березі дерев'яна пам'яткова, з трьома банями, огорожена муром греко-католицька церква, в котрій богослуження відправляв св.п. о. Карел Король.

Село було багате в ліси і мешканці будували хати з тесаних бельок або різаних шваль, на дошки дерево перетирали в трачи - Басалиги. На нижньому кінці села був водяний млин, в якому млинар Лукаш моллов збіжжя на муку і кашу для цілої околиці. В селі знаходилась також кузня де господарі кували коней, плуги і борони, окували вози і робили мотики.

Горами шуміли буйні ліси, нижче - засіяні і засаджені управні поля, ще нижче - луки і загорідки з пахнучими квітами. Молоді ялички і смєречки пахли живицею і спадом нектару. При польових доріжках в *Кавні* чи *Губокім* знаходилися життедайні джерела цілющої води.

Невелику частину виселених лемків спіткало щастя, змогла повернутися з вигнання на свої рідні землі, декотрі повернулись навіть до своїх родинних хат. Великим скарбом Всемогучий їх обдарував, та нехай вічно пам'ятають і доцінюють над усе доброту лемківської природи, бо вона на них ждала й стала джерелом життя, а вони повернулись до неї і наповнили наш край духом відродження.

Депортовані, яким не вдалося повернутись на свою рідну землю, можуть тільки пригадати собі нашу багату лемківську природу, часом відвідати свою країну - Лемківщину, своє рідне село, родинну хату, церкву (як ще стоять), надихатися не тільки чистим повітрям але й патріотизмом. Найкраще це зробити під час "*Лемківської ватри*" в Ждині, яка в 2005 р. відбудеться 22-24 липня.

Євген Бочньович

* * *

В селі Ставища родина Параски і Василя Бочньовичів в 1926 році заложили крамницю з різними товарами та скупом рільничих плодів і господу, що приносило їм значний дохід. Вони стали заможними сільськими купцями до 1945 року. Помагали старшим особам, бідним родинам: Харляків, Шкурентихів та багатодітній родині ромів, за що мешканці Ставиші і околичних сіл родину Бочньовичів шанували і поважали. В 1942 році завдяки їх старанням утворено при школі дитячий садок, який вели дві молоді садівнички з Маластова. Діти в садочку діставали харчування, підготовлялись до першого класу і виступали на сцені. Було це дуже важливе для селян, шкода, що тривало тільки до 1945 р., до часу запанування комуні і знищення нашого народу.

(*ни*)

Інформуємо що результати загальнопольських конкурсів: - пластичного „Лемківски краєвиди” ім. Епіфанія Дровняка, і - літературного ім. Богдана І. Антонича - будуть подани в наступному числі „ВАТРИ”.
ГУ ОЛ

Лемкам депортованим із рідних сіл
і народженим поза ними

з глибокою пошаною присвячую.

СЕЛО МОЄ

Село моє, Карпат перлина,
Свіржова Руська – ясен цвіт!
Скажи мені, яка звірина
Тебе украла з України
І натворила стільки бід!

Яка мара на тебе впала?

Завіщо муки для синів?

І де взялись імперські жала,

Щоб мати в Хаті застогнала

І породила правди гнів!

Село моє, я зріс далеко,

Не бачив хати прадідів.

Мене віднесли не лелеки

Під розпач вбитої смєреки,

А зброя зничених звірів!

Не стало хати й Храму Бога,

І предків цвинтар ліс забрав!

Так знай же, враже, що дорога

Мене поверне до порога,

Який колись у мене вкрав!

Село моє, Карпат перлина,

Я в світі цьому не один –

За мною встане Україна,

Навік об'єднана, єдина,

Коли відродиться в ній Син!

Володимир Шерба

Спомини Гарасима Ящишака виселеного з села Угрин біля Криниці на Лемківщині до села Завідовиці, повіт Олесниця

Я, Гарасим Ящишак, народився в 1922 р., скінчив 4-класову початкову школу в Угрині. Дальше вчитися не пішов, бо гварили, тримаймесья землі. Наша хата була більша, побудована з тесаного дерева, покрита гонтами. Єй ставили майстри - гуцули. Мали ми воли, вівці, сім коров, а овець хибаль 15 штук. Можна ся било на 35 гектарях наробити. Ліса ми мали 7 гектарів і то ялицьового. Тато мі повідали: сину, то буде для тебе. Било для мене, але-м вшитко мусів залишити в 1947 р.

Учительом бив Кобані з Гладишова, мешкав коло нас, в школі. Наша парафія була в Лабовій, а парохом бив греко-католицький отець Корнова. Філіяльні церкви мав в селах: Котів, Лабовець і Угрин.

Пред війном в Лабовій діяла українська читальня "Просвіти", а в часі війни тіж і в Угриню. Знам, же тіж читальні Качковського організував з "Лемко-союзу" Грінчук.

Коли прийшли німці, закладали рільнічівки - я сам ходив до рільничої школи. В 1939 - 1943 рр. забрали людей до Німеччини на примусови роботи, а інших товчи каменя на дорогах.

В наших околицях бушувала польська партизантка, большевицка появилася ту в 1943 році. Польська партизантка взяла учителя Кобанього і підпалила його хату. Жену його забили на постелі під перином. А били в дома його діти: Мироська, Володек і Людка. Кобані скочив до партизанта і просив - даруйте життя. Діти втекли - сут тепер на сході, а його взяли і не знам, што ся з ним стало. Кобанього жена була з Угрина, призвища Лучкович. По Кобанім вчили польски учителі, Дросяк і інші. Як підпалили учителя, я мислів же вуйко ся палит - моєй мами брат, котрий бив шовтисом. Вуйка тіж поляки шукали, ціле пять років ся крив. Лем урядови справи в ден залатвляв, а на ніч го в дома не било. Плебанію в Лабовій спалили, а што ся стало зо священником не знам.

Пред війном польська поліція була в Лабовій,

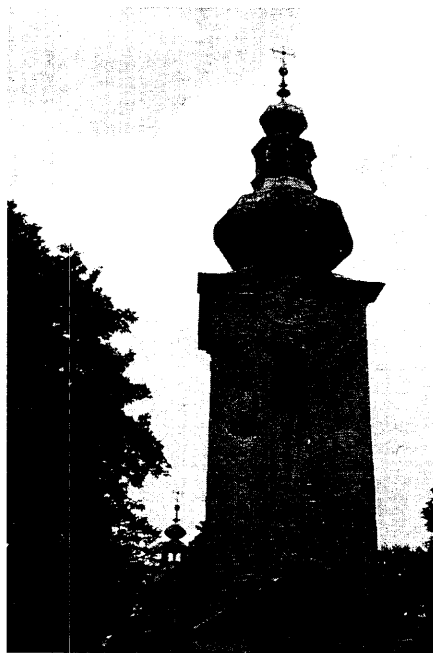
а в часі окупації стояли там "Січовики", котри пришли зо сходу. З наших за німців в поліції не служили, найвижче били стражниками во в'язницях в Новім Санчі. В УПА били з наших дві дівки з Верхомлі і з Лосього. Оля зостала забита, Меля жиє в Вроцлав'ю, сідила в в'язниці в Явожні або Вроцлав'ю. Через цілу окупацію обкрадали нас злодіє із сусідніх польских сіл. Приходили по цивільному, але зброю якісу мали.

Коли прийшло визволення, росіяне нас, лемків, позаберали на війну. З мого села забрали 40 люди в січні 1945 року. Руски взяли з гміни спис мешканців, а при них били ОРМО-вці - жеби ми ся не бунтували. Спровадили нас до школи і вичитали назвиска. Смотрили кілько нас єсть дома, і в яких

роках сут вітцове, чи собі можуть іщи радити. Нас било двох, брат Петро два роки молодший, а тато бив інваліда, то мене забрали. В перший ден Великоднього посту ми пійшли до Церкви співати, а до села пришли ОРМО-вці, котри нас згрупували, забрали і завели до Рабки, де притримали лем еден ден. На ніч нас взяли на перешколіня. Рано застрики протів тифусові, а в другий ден на фронт до Чех. Я служив в Українськім фронті, під Жуковом, в Тернопільскім полку. Били там лемки, котрих забрали з цілого Підкарпаття. Я бив в саперах. Пійшли ми до Праги, пам'ятам як ми ся з Американами зійшли. По війні наша частина пійшла в Німеччину на розмінування, а пізніше на Західне Примор'я. В січні 1946 року випустили мя.

Дали картку на потяг і їсти 70 грам хліба з салом. Їхав-єм домів на отвертих вагонах, якими дерево возять. Заїхали ми до Кракова, а дальше 5 км перешли на ногах до Плашова, бо не било преїзду і дальше на Новий Санч. Заїхав-єм до Камьонки, там зайшов до знайомого поляка Басяги Михала, а він мі повідат: "*Narasym nie masz po co jechać. Twojej wioski już nie ma, ludzi wysiedlili. Nie ma nikogo*". Заїзджам до села, смотрю - півхати нема, розвалена. І сів-єм на порозі і розплакався. Вшитких виселили на Україну. Мій рідний брат мав на ім'я Теодор (Фещько). Виселили його з родичами. Там помер в Бережанах. В 1939 році бив в польськім підгальянськім війську на війні. Служив в Цешині в 4 полку 8 компамії. Зостав ранений в Яслі.

В Угрині зостала моя нонашка. Залишилося лем 15 родин, а било 99 номерів, бо їм повіли делегати: "не поїдете на схід, то поїдете на захід".

■ Церква Покрови Пречистої Богородиці в Лабові, XVIII ст.
Джерело: „Церква в руїні”, с. 33

І поїхали там. Тоту решту, што позоставала, виселили потім на захід, подібно, як мого кузина - ест тепер на Ратаях коло Волова. Він так само зостав сам. Єго родину тіж виселили на Україну, до Полтави. Потім вертали з Полтави на захід на ногах. Дійшли до Бережан в Тернопільській області. До тепер там мешкають, ціла його і моя родина. В Польщі залишився я і сестра, котра біла в Німеччині на примусових роботах од 1941 р. Вийшла там замуж за поляка, вернула по війні до Польщі і зостала в Битом'ю.

Вернув-єм з війни до порожньої, піврозваленной хати, під голе небо в січні 1946 р, і пійшов помедже люди, як дзяд з торбом. В тім часі нас переслідували, замикали, били, же ми маме контакти з АК і УПА. Приходила міліція і військо за партизантами. УПА в лісах біла, хоц не пам'ятам, чи приходили до села. Раз м'я взяли вночі, прийшли до села в польских мундурах і звїдувалися, што ми за єдни. Нас біло єденадцєтьох, котри з війни вернули до єдної хати. Вибрали нас шєстьох і забрали зо собом. На другий дєнь втекли ми од них і вернули до села. Пізніше подумали, што за то нас певно спалят і пішли ми до Нового Санча вдвох з кузином, а рєшта до Солотвин коло Криниці до знайомих. В Санчи перебили ми два тижні, а потім взяв нас до роботи огородник з Гліни, поляк, але по коротким часі переказав міліції. Забрали нас на УБ, до Санча і замкли. Гадали до нас: *"ви с... бандєровци"*. Тримали нас три тижні на допитах. Бив єм три рази замкнений на УБ. В третім разі як м'я замкли, бив там акурат рускій майор і став єм при нім і повів до нього: *"Товариш майор розкажітє , в армії я служив і тепер м'я замикають - за што?"* Мав-єм нагороди з війни за *"побєду над Германійом"*, за освободженіє Чєської Праги, бив сім разів на розвідці. Майор ся питат: *"А тдє ваша бумажка?"* - *"В деревні"*, - одповідам. Привезли з села папєри і мене о 1.00 годині вночі пустили.

В 1947 р. біла велька пропаганда, прийшов єден такий зо сходу, працівник уряду Гміни до Лося, де я товди бив і повідат: *"Заплатте податки, то вас не виселят"*. Позбєрав гроші з люди, а на другий дєнь, дєси коло 12-ой год. прийхало польське військо і виселило вшитких сєлян на захід. Біло то в червні, бо ся колє груль робило і конич бив юж кошєний. Казали ся зєрати. Кто не мав чим, то вози давали. Нас керували на Новий Санч. То виглядало так, як німці зо жидами робили. Кілько наших люди загнали до Явожна? Знам, што в Явожні бил Мирна з Лосього і Олєсьєвич з Берєста. Їх страшні били, а навет возили ся на них. Таким оправцьом бив Тадек з Новой Вси, дорожника син. Ходив до лосянской нашой дічини, але ся не ожєнив, а потім активістом ся зробив і робив з нашими людьми, што лєм хтів. Де ту справєдливіст

можна біло знайти? Што він повів, то біло святє. Як висєляли люди, то він повідав: тот бив такий, а такий - і юж до Явожна вивозили. Як виганяли з Лося, я в Новий Вєси працював помічником в лісничого. Коли прийшло військо до лісничого, я повідав до поручника, што не виїжджам на захід. *"- Де ваша родина?"* - *"В Радянському Союзі"*. - *"А матє кого знаємого?"* - *"Мам, лісничий мене знає."* І єденадцєт років єм бив в него. Він діти не мав, лєм їх біло двє. Ми ся знали от пред війни, бо він все през Угрин до костєла ходив. Прийшов до нас на лісничого з Чєнєстохови в 1935 році. Я бив в нього до 1958 року. Все йому закидали, што він притримує українця.

По висєленю грабили наши села. Церкви ужиткували за костєли. Лємки старалися вертати і поляки використували їх. Наприклад, Маслєй, што бив женатий в Лабові, за окупації бив взоровим газдом. На його газдівку всадили такого дзяда, што мав єдину козу. Хтів Маслєй на своє вернути, то му повіли, жеби заплатив 16 тисяч, то ся верне. Заплатив, гроши пропали, а його не допустили, вернули го назад. Кільо зробили так з людьми? Я ся тіж подав, жеби мі землю вернули. Повідали, жеби-м ся з польком ожєнив, то зостану. Обіцяли дати землю, але я не хтів сідити довше в горах, бо не біло ту наших люди і взяв-єм і виїхав на захід. Я бив в контактї зо знайомима з заходу і їздив на захід на кажди свята. Найперше приїхав-єм до Волова і до Хцянова коло Лігниці, а пак далі аж коло Сквєжини. В Завйовицях коло Олєсниці пізав я свою жену, котрой мама з Берєста, а тато з Угрия. Прийшов-єм на німєцки стари буди, котри ся розвалєли. Треба біло заєдно штоси направляти. В хаті били три родини. Дві польски і наша єдна. Старши люде повмерали, а молоди виїхали. Будинок бив державний. Коли тєсті преписували на мєне газдівку, в гміні мі повіли - дому нєма, треба собі ставляти. А моє де ся поділо, як нас висєляли? Вшитко ся помарнувало і я мушу ся мордувати? Допєрва дїм ми викупили от держави дєсят років тому. На нас лємків, котрих ту вигнали поляки найжджали. Як ся попили, то повідали: *"pójdziemy Ukraińców wyrznięmy"*.

Тепер моє рідне село Угрин бідне. Єден єст з наших, што ся з польком ожєнив. На моім місці стайню, а на сусіда - дїм поставив. Він родом з Угрия, прїзвище Дрожджак. Родину його виселили на схід, а він бив в Німєччині на роботах. І так ся з нашими людьми діяло, використуют нас до остатньої хвилі. На што нас обернули? До гнєска не можу того забити. Чим нам одплатили, чим? Наши люди дост претєрпіли, за окупації поляки приходили до нас по живність, по хлїб, ми їх утримували, а потім ся нам так ганєбно одплатили. Але най їх Бог судит за знищєня так дорогою нам Лємківщини.

(записав в 1995 р. Я. Артимович)

Помаранчева пісня

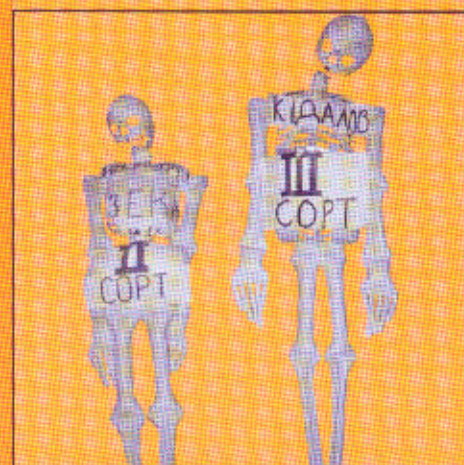
Помаранчева революція має свої гити. "Разом нас багато" гурту "Гринджоли" – в стилі рапу чи хіп-хопу, змушат до ентузіастичного співу не лем уста молодих, але і душі і серця, змучених юж невільництвом, старіших люди!!! Друкуємо слова той пісні, а музику і теле-диск (зимове революційне входжия на найвищий верх України - Говерлу) можна найти на сайтах, де і повно іначих баєрів:

Разом нас багато

Разом нас багато,
Нас не подолати!
Фальсифікаціям – ні!
Махінаціям – ні!
Понятім – ні!* Ні – брехні!
Ющенко – так! (2 рази)
Це наш президент – так, так!
Разом ... (реф.)
Ми – не бидло!
Ми – не козлі!*
Ми – України
Доньки й сини.
Зараз чи ніколи!
Годі чекати!
Разом нас багато –
Нас не подолати!
Разом... (реф.)

* жити по понятіям – згідні з правом кримінального, а не демократичного світа

* козлі - так назвав демонстрантів Янукович!

Разом нас баг Нас

Так

гато!

с Не подолати!

Дома в пугах страху...

Ту люде нервово перелучають канали, ту мішатся лемківська козацка непокорність з reality життя, а то, вкінці, не моя справа – думат што другий, чомси вистрашений, навчений боятися лемко. Претіж, ми патріоти того, ту нашого світа, а не тамтих степів... - але чомси перелучаш канали.

В гордості Революції

Міяме Львів – битва, міяме Рівне – битва, міяме луки і міста – війна прапорів, співів, кляксонів, і ... Київ!

А ту - пустило небо на парід трьох посланців: Віру, Надію, Любов, – а то сила непереможна! Люде, здася, не на Майдані Революції, а в Церкві Свободи – без гріха, неосквернени, вільни, топчут ногами ритм незалежности і втопчуют язики страху губоко в калабаню пекла.

Під Верховном Радом молоде дівча приносить горячу каву для демонстрантів, не забиват и про нас..., на Майдані на сликсих мармурових плитках потикається хлопец – його ратують, а він в подяці за братню поміч: “Ми разом, і нас не подолати!”..., при Кабінеті Міністрів розпростераме транспарент, а за момент підходить пані Марія Станчак зо Ждині и дарує пам лемківск яйце-писанку, бо то символь нового життя..., боком переходят лемки з Пустомитів, за дуже люди, не переб’сменя до них – они в воєннім паломничестві людских прав скандуют: “Владу геть”, “Ющенко, Ющенко...”!

І зас не підеме спати, бо Юлія зо спени голосом українського народу, жіпочим, але як залізним голосом революції, розказує стояти, и мільйон люди – СТОЙТ! В ден своїх уродин отримує помаранчевого зайця – одну єдину подяку, а она спецназистів лагідні притулят, як синів.

Сніг не встигат нападати, топится на наших головах – вшитки без шапок, бо то неділя – Молебен.

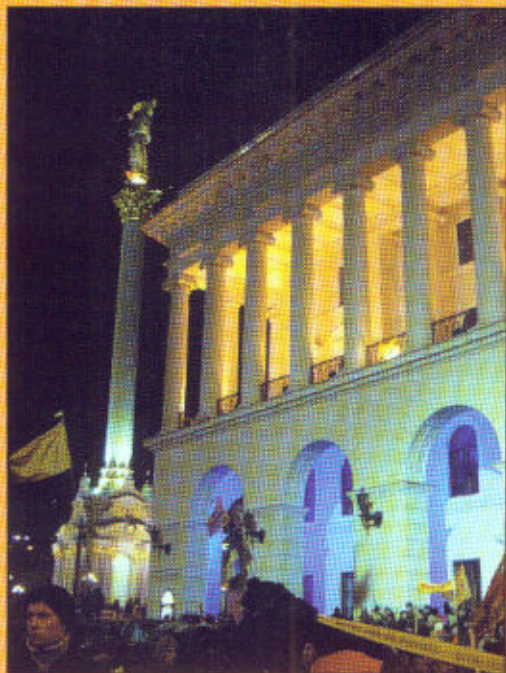
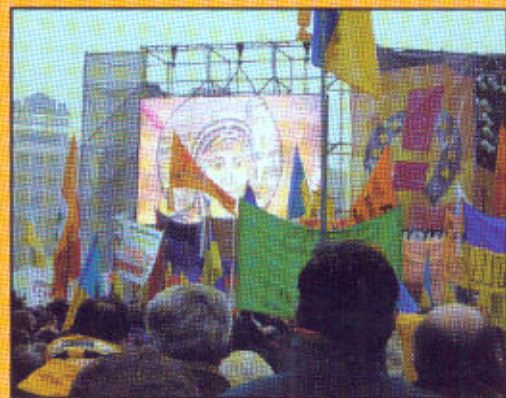
Переконуємся, же Київ – то юж не спляче тримільйонове місто, то юж море в Україні-оцеані Великого Свята.

Зас дома

Підспівуєме собі: “Розриває Бог кайдани...”, а в TV чуєме: “...Суд анулював другу туру виборів на Україні...”.

Світ не вірит, але буде мусів вірити!

Еміль Гойсак

Так!

1

Море перспектив

Од 13 до 21 липня 2004 р. 38-особова група діти і молодіжи з горлицького повіту перебивала в малій місцевості Стегна над Гданьськом затоком, де Товариство молодіжи греко-католицької "Саренна" організувало варшати "Море перспектив". Крім традиційних занять, які провадили о. Г. Назар, А. Грицина і О. Вербовска, діти мали нагоду звідити Мальборк, Фромборк (1), Гданьск-Сопот (2) Гдиню, попливати статком (3), зазнайомитися з фауном і флором моря в Оцеанарії. Учасники-члени ансамблю "Веретено" концертували в приморських місцевостях. Стрічи з новими людьми, морський клімат, повітря багате в йод, звиджання цікавих місць – тото вшитко дарувало учасникам на правду незабутні вражіння, до котрих будеме вертати в спомнінях.

2

3

"Росте Антонич..." – і роснеме ми

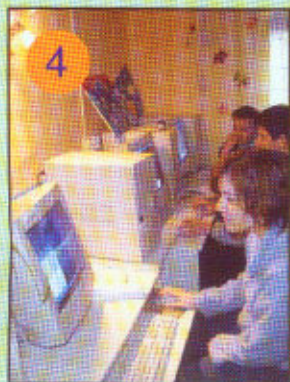
7 листопада рідне село Антонича Новиця традиційні скликало до ся діточок і молодіж з ріжних лемківських місцевости – учнів пунктів навчання української мови. Била наука, били забави. Студентка Оля Терепенко оповідала учасникам о мистецтві малюваня ікон і вчила підстав такого малюваня. З найгарших праць пізніше зробили виставу. Аня Гойсак навчила дівчаток укладати чудови осінні композиції з сухих квітів (3). Пані Анна Пециляк заінтересувала учасників оповіданнями о давних весільних звичаях, чудовим співом і навчила молодіж пісні о рідній Лемковині і трагічним виселію лемків. Потім вшитки разом зложили знічи і квіти під пам'ятником Б.-І. Антонича (2), заспівали пісні на слова того лемківського поети (1); взяли учас в Службах Божих. По науці пришов час на конкурси і забави. Молодіж могла ся насолодити виступом учнів малої повицької школи, котри приблизили постать Антонича. Потім били ріжні конкурси: малюнків, байок, "знань про рідний край", загадок, "зачаруване слово"; інтеграційни забави груп. Старши учасники познавали таємниці компютерів (4). Кожний хибаль нашов дашто для себе. На конец вшитки разом весело гуляли до ритму нашої музики і од'їжджали до своїх, розшмарених медже горами сел з почуттям радісної, єдиної спільноти.

2

1

4

3

Зірки про помаранчеву революцію:

Руслана, переможниця “Євробачення”:

“Я переживаю за імідж своєї країни. Я хочу, щоб усі прихильники, які з’явилися у нас після перемоги на “Євробаченні”, не розчарувалися в Україні. Я звертаюся до усіх країн Європи і світу з проханням демократичним шляхом вплинути на ситуацію в Україні. Я оголошую голодування!”

Славко Вакарчук, “Океан Ельзи”:

“Перемога Ющенко буде перемогою всіх чесних людей в Україні, звичайних простих людей, які живуть від Сходу до Заходу!”

Тарас Чубай, “Плач Єремії”:

“Народ об’єднався, став єдиним цілим – це справді фантастичне відчуття, коли ти – частинка такої великої сили. Люди не допустять повернення старого режиму. Старій владі треба шукати собі смітник для відпочинку, бо їх просто викинуть. Вони зіпсували собі решту життя, і не тільки на цьому світі...”

Віталій Кличко:

“Я обіцяю, що 11 грудня під час бою проти Вільямса на ринг вийду в помаранчевих трусах з написом “Так! Ющенко!” (такий стрій хибаль фактичні поміг Віталійови виграти в тим бою! – ред.)

Росава, співачка:

Я після виборів одразу була тут. І всі наступні дні також. Ми без зброї вийшли на вулиці вимагати справедливості, свободи, миру! Ми справді можемо розрізнати правду і неправду. Народ показав, що він не стерпить поневірянь, приниження і жebraцтва!”

Олег Скрипка, “ВВ”:

“Однозначно: нація вже народилася, вона вже є, але зараз її можуть знищити. Я буду до останнього відстоювати перемогу нашого народу. І я не боюсь, що натовп (тлум) може стати неконтрольованим – це свідомі і нормальні люди. У нас неконтрольованою є лише влада.”

Фома, “Мандри”:

“Я щасливий і гордий за свій народ. Нинішні події – це конання кучмізму. Сьогодні відбувається той процес об’єднання, про який ці 14 років незалежності ми не могли навіть мріяти. Влада, яка поставила на чолі Януковича, не протримається.”

(за матеріалами журналу „Cool”)

Читай, слухай і оглядай в інтернеті о помаранчевій революції:
kuchmizm.info (молодіжна організація “Пора”),
www.maidan.org.ua, www.5tv.com.ua,
www.pravda.com.ua, www.razom.org.ua,
www.bbc.co.uk, www.umoloda.kiev.ua,
www.unian.net

Анекдоти про вибори:

***

Вчора в Києві в памник Богдана Хмельницького вдарив джип на донецких номерах. Богдана Хмельницького притягнули до відповідальности карной.

***

Кучма дзвонит до Януковича на мобільний телефон і чує одповід: “Абонент тимчасово перебуват поза зоном!” *

* зона – zasięg; в’язниця

***

Бандидат на президента

***

Габінет Міністрів України видав пильне розпорядження стрясти і зобрати вшитки жовти і помаранчови лисця з дерев, в зв’язку з масовом неправном агітаціом дерев на користь В. Ющенко.

***

Рано по виборах голова Центральной комісії виборчой Ківалов приходит до Януковича і радит:

- Мам для Тя дві відомости – добру і злу.

- Рад перше добру!

- Всенародно вибрали Тя на Президента.

- А яка зла?

- На Тебе ниhto не голосував.

***

Іде баба з базару. Зогнена, тягне торбу...

Затримується перед «бігмордом» (т. зн. бігбордом - рекламом), підносит очи на портрет Януковича і вдаряється руком по голові:

— Яйця забилам купити!

До 70-річчя ПЕТРА ЧУХТИ

З листів до Редакції:

Шановна Редакціє !

Одержав я від Вас журнал "Ватра", за що належна Вам подяка. В журналі знаходиться моя стаття "Гори мої". Після прочитання я розчарувався, бо вона деяких пунктах скорочена. Та це ще можна пробачити. Найбільше морочит мене те, що в мій допис вписано російське тверде "ы". В нашій азбуці такого твердого "ы" немає, існує воно лише в московській. А по-друге, в моєму селі Висовій акцент мови був т.зв. легкий. І не було потреби, що б вживати тверде "ы". Правда, що були й на Лемківщині села, які мали т. зв. глибоко твердий акцент, при чому тверде російське "ы" було би їм стало в пригоді. Та це не означає, що всі ми повинні під їхню мелодію скакати! (...)

Як знаємо, населення Лемківщини повстала із мішаної народності, при чому найбільша маса ухадців прибула зі Степів колишньої Русі. Саме тому що в давні часи дикі орди монголів і татар нападали на тодішню Русь, а потім на Європу. Та без різниці вони за кожним разом завдавали великої шкоди і через те, русини, які жили в степу, щоб уникнути грабіжи відсувалися у більш захисне місце, що саме творили гори Карпати, які тоді не були ще заселені. До них долучались такі народи як мадяри, словаки та поляки. Зі степів прибули такі прізвища, як Курили, Дереваники, Дем'янчики, Рижики, Литваки, Гатали, Павлишини та ін. З Мадярщини прибули Дулини, Коблощ, Ференц. Невелику частину оселенців становили словаки і поляки з тої причини витворювалися різні діалекти тодішньої території, що тепер називемо Лемківщиною. Тому і трудно сказати, котре село мало правильний діалект.

Знаю, що лемки є частиною українського народу і ми повинні вживати українську абетку і правопис. Коли ходить о діалект, редакція повинна дотримуватися оригіналу.

З пошаною,

Стефан Курило

Від редакції:

Шановний пане Стефане!

Дякуємо за листа. Ваш допис "Гори мої" редакція трошки скоротила і частинно виправила помилки для підвищення вартості статті, до чого зобов'язана. Оскільки він розповідає про давніші події і є написаний лемківською говіркою, поміщено його в "Бесіді русинів Лемківщини". Лише в цій рубриці вживаємо букви "ы", думаючи, що з цього будете вдоволені. Сталося інакше, за що Вас перепрошуємо.

Народився 10 грудня 1934 р. в Ждині на Лемківщині. В 1947 році охопила його акція „Вісла”. До рідного села повернув з вигнання по 10 роках. Ту в горах як молодий газда розпочинат господарювати на кільканадцятьох гектарах. Будує нову хижку і господарські будинки, закладає годівлю молочних корів, а його господарство стаєся взоровим для інших. З часом його газдівка повекається до кількадесят гектарів. Незадовго ждиняне розпочинають старання о зворот лісів, але до того часу нікому не оддано забраного майна. П. Чухта належит до тих перших, што допоминаються о своє. Його як активного громадского діяча ждиняне вибирають солтисом. Функцію тоту сповнят аж до 1999 року. Належит тіж до вшитких сільських організацій, што діють в Ждині і Гміні.

Коли в сімдесятих роках творено в горлицьким повіті гуртки УСКТ, ждинський гурток очолює П. Чухта і стаєся делегатом на повітову конференцію УСКТ в Горлицях. Його вибирають членом Повітового правління УСКТ.

В 1989 на основі УСКТ твориться Об'єднання лемків. П.Чухта є одним з головних організаторів і вибрано його членом Засновного правління.

Тіж на вшитких з'їздах ОЛ є вибраний членом ГУ ОЛ та членом Президії той управи. Тоту функцію в ОЛ сповнят тіж тепер. Кожного року на Ватрі в Ждині повнит почесну функцію старости або заступника старости Ватри. Опікуєся забудовом Ватрянного поля.

Жичиме Ювілярови доброго здоров'я, щастя і вшиткого найкращого на довги роки житя.

Редакція „Ватри”

*Головна управа
Об'єднання лемків*

■ Петро Чухта
традиційні роз-
палят ватрянний
оген

Бесіда русинів Лемківщини

Нонашка Анна

Дома биво їх п'ятеро. Анна - друга, дрібна з ясними волосами, заплетенима в кіски. Бива сьміва, знава жартувати, все подобавася хвопчискам. Она о них не стоява, мава іщи час. А і часи не били гу тому¹, бо бива війна.

Літом сорок четвертого року фронт ся зближав зо Сходу, з дня на ден ближже і юж чути биво катюши, деси ково Ясва. Люде свухали, што буде дале ся діяво. В той час газдове перестали носити мовоко до мовочарні і гварили: нашто німцям іщи давати? Но і шовтиса уж не хотіли свухати, як дагде казав їхати на дакі форшпан. Недавно биво того спокою, бо заїхали німці по шовтиса, жеби йшли хвопи окопи копати, аж деси до Брунар і Сьнітниці. Шовтис люди поназначував, заповів, жеби пішли. Люде не хотіли уж свухати, а й жнива надишли – кожен хотів, жеби той вівсик і ярец зобрати, бо жито в тоти часи вимерзава, а пшеницю не сіяли

По-друге фронт уж стояв деси в Тихані, Жидівским, Ожинним, Грабі, а німці копали други окопи в повіті горлицкім. Видно биво, же будут помави ся вицофувати. І так перешво певно зо два тижні. Шовтис ходив, люди страшив, а люде жнива робили – не хотіли розказів виконувати.

Аж єдного дня рано наїхаво дуже німців до Смереківця і давай люди гнати на примус, загнали, завадували на вози, завезли до Сьнітниці. Медже нима і Анну, котра мава дев'ятнадцет років.

В Сьнітниці тримали їх під вартом, мусіли копати окопи і бункри. По тижньови люде ся змінjali, йшли домів, а други приходили на їх місце. Анна вернува. Єй старший брат Ваньо бив на роботах в Німеччині.

Коли війна ся скінчива, вернув Ваньо з Німець і з ним Анна ходива на забави. Як в селі грали, хвопчиска приходили по Анну, она воліла ходити з братом. Коли хвопчиско пару раз пришов до дівки, а іщи з ньом загуляв, то люде повідали, же буде ся женив. Того Анна не хотіва. Пару раз по танцях хвопчиска хотіли ей провадити домів. Анна твердо одповідава: *“Не пришивам з тобом, та і не піду, мам брата – з ним верну (...)*

Анна сподабавася єдному хвопчиску з Новиці, єдного разу взимі заїхав санями зо сватами. Анна права в сусідки. Втовди² приїхали і други женяче з Гладішова, лем як зобачили сани перед хижом зашли до другого сусіда, котрого уж знали. Сусідка знава, же Анна є в другой сусідки і виправила по ню свого хлопчиска.

- Анно ход до нас.

- А по што?

- Будеш відіва.

- Повідай ту скоро, бо нигде не піду.

- Митрик повів, же приїхали женяче. А же Анна цікава бива та й пішва. Сідиво їх трьох. Двох під виглядами, єден дальше. Найсьмільший зачав бесіду.

- Пришлизме наняти кухарку. Може бис пішва?

- Чом би ні, лем котрий з вас хоче кухарку?

Не хотілися признати, двох бесідувало, а третій (тот, што сідив дальше) лем позерав. І так жартували. Вкінци хвопчиска встали і повідают: *“ідеме до тя дохиж³”*. Переступили поріг Анниной хижи (де сідили други сватове), тот, што нич не повідав витягнув запазухи палюнку і промовив – хочемся, газдо, з вами наптити.

По таким вході сватове з Новици ся цофли – видно, же нич ту по нас.

Ваньо, бо так мав на імено приїхав до Анни іщи два рази. Останній раз зо стриком і няньом.

Так в лютім сорок сємого року Анна пішва за невісту до Гладішова.

■ Анна зо своїм моводшом сестром Ульком. На оригінальній знімці є печатка: Андрій Галуцак в Прислопі поч. Усте Руське пов. Горлиці.

В віні внесва скриню з оджею, корову, коня. Знава, же буде в Ваня газдиньом, бо його мама вмерли пару років скоріше. В хижи биво іщи двох моводших Ваньових братів.

Коли переступива поріг своейою новою хижою, знава, же роботи буде дуже, не боявася ей. З грубша спрятава хижою, замисива на хліб. Кус ся боява, не знава пеца, добрі напалива і хліб вишов барз добрий. Хлібом з'єднава собі Ваньового няня.

- Видно, Ваню, жес нашов добру газдиню, - повіли няньо першого дня.

Перед Великодньом побілива хижою, а на дворі перед виглядами не забива одсьвіжити. Понасаджувала квочки на яйця, по святах ходили в поле робити. На початку червня, огортали товди компері, прилетів в поле Ванів брат і повів, же будут виселяти. Лишили ми мотики в поли, полетіли до хижою ся рехтувати. Анна впеква хліб, зачинива на другий. Хоц на другий ден бива неділя, хотіва впечи, жеби мали на дорогу. Наробива кіста і мава давати до пеца, а пришов вояк. Не хліб втовди бив ім в голові. Зачава до вади пакувати того, што потрібніше. Хотіва поіматн кури й квочку, котри ходили по подвірці.

Пришов другий вояк:

- Czego nie pieczecie chleba? Jeszcze zdażycie.

Впеква тот хліб, якби не він, пішли би з першим транспортом Гладишов'ян на Познань. В селі бив Ванів дідо з тетом. Анна просива:

- Ваню, тримайтеся родини, як нас розділят з ким будете.

Найперше пішли тоти з кінми, а дідо коровами на кінци. Як одходили зо сева, Анна відіва свої курята, кури, котри спокійні шпортали⁴ в землі, якби ся нич не ставо. Хоц лишава хижою, землю, жаль ей биво курят...

В Загужанах глядава знаємих твари зо Смереківця. Никого не відіва. Аж деси чува: "іх іщи не виселили". Мав нову родину, а там били мама, няньо, сестра, братя. Нич про них не знава аж до осени. І зас хтоси повів, же Смереків'яне суд, деси коло Міліча (Анна бива коло Лігниці). Не знава, чи ей родина там буде. Поіхали з Ваньом до Вроцлав'я потягом, пізніше аутобусом а дальше 20 км піше. Дорога довга - але нашва свою родину. Мама втерали сивзи⁵ запаском - тіж не знали, де іх дівка.

Роботи мав Анна все дуже. Наварити і випрати на штирьох хвочів (Ваньови братя дорастали), з часом пришли на світ дві дівчата, а й газдівка потрібувава газдині. Ваньо дбав про свою жену. Інакше до ней не повів, лем "Ганцю". А она знава, же він ей любит и тим самим одпачава. Жили щасливі. На початку п'ятдесятих років вмерли Ваньови няньо. Пізніше оженився еден з братів. Щестя Анни не тривало довго. По штирнадцетох роках вшпільного життя згинув

нешасливі Ваньо. Аннин світ ся завалив. Не знава, што робити, рано не хотіва вставати. Ріжни думки приходили ей до голови. При житю підтримували ей дівчата. Для них мусива жити, при ній остався іщи наймоводший Ванів брат - Петро. В селі тіж жива Ваньова тета, тіж Анна. Тета дуже перешли в своейою життю, знали все зарадити. Они вшперали Анну, радили. Хоц не раз хотівося пвакати, тета Анна знали жартувати, сивзи обертати в радіст. Все повідали, же в кожній річи можна найти дашто до сміху.

Минали роки, мама нагваряли Анну, жеби ся зас оддава. Анна навет не хотіва чути. З часом серце ся загоіво. Пізнава старшого вдівця, й ся оддава. Вшпільні пережили 24 роки. Гнеска⁶ Анна зас ся лишива сама.

Гнеска би зме повіли о Анні - жена сукцесу. Втовди не знали такого поняття. Давала сой раду сама з мавима дівчатами і Петром при боці. Тяжко робива, помагали ей люде зо сева, тета з дідом, сусіде. Люде не віділи, як вечерами, коли бива сама, густн сивзи капали з очн. Не хотіва нікому іх вказувати.

Чом нанашка Анна? Давно, як кстили дітину брали дуже кумів для окщеної дітини, били то нанашка і нанашко - родиче хресни. Хоц нонашка Анна - то мати хресна мого брата, тіж іх кликава-м нонашком. І з часом заступили мі маму. Коли мої мама вмерли, они приходили, радили, як ім колиси Тета Анна, гнеска нанашка мене вшперают.

■ Нонашка Анна скінчили в травні 2004 р.
80 років

Повідают: - "Пам'ятай, дітино, родина далеко, а сусід скоріше поможе, бо є на штоден". Часом жартуеме, а коли треба, то нанашка маюч остріше слово.

Виховали дві дівки, маюч семеро внучів й семеро правнучів. Життя іх не пестиво, коли вшпоминают свое життя, не маюч жалю чи претенсій. І таки суд мої нанашка Анна.

Пояснення:

1- до ціого	4- розгрібувати
2- тоді	5- сльози
3- до хати	6- сьгодні

А. Буковська

ЛЕМКІВСКА ХРОНІКА

28.08.2004 р. В корчминській церкві одбилися Празнични святкування Успенія Пресвятої Богордиці та Прикордонні примиреня. Корчмин в 1951 р. остаточно поділено: частину села з церквом залишено в ПНР, а другу приділено до УРСР.

5-12.10. В Києві проходив Собор Української Греко-католицької Церкви. 10 жовтня в присутності 38 Владик з 4-х континентів піднесено і поставлено хрести на банях новозбудованого собору УГКЦ.

18-23.10. Під патронатом ОЛ в Варшаві одбилися "Лемківски імпресії" організувані Товариством любителів лемківської культури зо Стшелец Красньских. Виступили: "Верховина" з Варшави, білоруська оркестра "Тударом" і Юлія Дошна з Лосі. Показано виставку фотографій Анни Дошни "Там на Лемковині" і висвітлено фільм "Мій Никифор". Одбилася презентація книжки о. А. Грабана – "З лемківської скрині".

27.10. В Панкні одсвятковано кермеш св. Параскеви. (с. 2)

02.11. Голова ОЛ Стефан Гладик розмавляв в Горлицях з віце-маршалком воевідства Яном Береза. Омовлено співпрацю Об'єднання і Уряду Воевідства та справу приміщення на домівку ОЛ.

03.11. В Вапенним проходили варштати про стратегію розвитку Малопольського воевідства на роки 2007-2013. Учасники

■ Гості Кермешу співають стари лемківски співанки

виповідалися, як заховати культурову ріжноманітність регіону і використати ей як місцевий туристичний продукт. Виразно вказано на приклад "Лемківської Ватри" в Ждини.

06.11. В Горлицях відзначено річницю драмату концтабору в Талегофі в 1915-17 роках. Доктор Ярослав Мокляк виголосив доповідь, в якій приблизив історичні реалія і події того часу.

6.11. В Зеленій Горі організували ІV. Дни лемківської культури. В музею показано виставку: писанок, різьби, артистичних виробів. В часі наукової конференції виголошено реферати, медже іншими "Депортація українців в 1944 - 1947 до Радянської України", проф. Б. Гальчак (Зелена Гора) і М. Шмігель (Братислава - Словаччина). Одбилися тіж артистичні виступи і танцювальна забава.

7.11. В Новици одбилися „ІІІ Дни Антонича” (с.14)

11.11. В Кракові Юрко Старинський - керівник ансамблю "Кичера" одобрав нагороду „Pro publiko bono” од прем'єра Польського уряду Марка Бельки за

заслуги в організуваню фестивалів - Міжнародних і етнічних контактів.

■ Спіграхиль з Талергофу

14.11. В Студзьонках урочисто одсвятковано кермеш покровителів церкви св. Косми і Дам'яна. Празнични Богослужби возглав'яв православний архієпископ кир Єрем'яш з Вроцлава в супроводі о. митрата Михайла Жука з Любіня. Одбилися артистичні виступи і гостина. ОЛ представляли голова ОЛ Ш. Гладик і його з-к І. Трохановський.

18.11. В Воевідській уряді в Жешові на звернення ОЛ перший раз проходила розмова представників ОЛ з воеводом Підкарпатским Яном Курпом і керівниками

в і д д і л і в правного і регіонального розвитку. Омовлено дотеперішні результати рішень уряду в справі визнання неважними децизі й повітових рад, переймаючих власність виселених. На 304 зложени внески лем 16 узнано за комплетні і графні сформульовани. Дотепер воевода видав лем одну позитивну децизію, котра є правомічна.

■ Виступ учнів новицької школи

23-25.11. Заступник голови СРУ Войводіни Богдан Віславскі і член ГУ Йоаким Грубеня споткалися в Горлицях з представниками повітового староства.

29.11. В Варшаві Головаа ОЛ Стефан Гладик взяв участ в спітканю на котрим омавляно конвенцію о охороні прав меншин.

04.12. В Горлицях в Монастири Сестер Василіянок святкувано 20-літя парафії Преображення Господнього (див. с.2)

4.12. В Бардйові (Словаччина) в палацу "Мур" проходив 32 огляд "Маковицька струна", організуваний ЦР СРУ СР.

17.12. В Горлицях одкрито виставку Горлицького плястичного осередка, в яким семеро лемків репрезентувало свої праці. В урочистости брав участ Ш. Гладик.

18.12. В Горлицях проходило друге в тим році засіданя ГУ ОЛ. Омовлено реалізацію проектів і цілу діяльність Обеднаня. Покликано Організаційний комітет ХХІІІ. Лемківської Ватри, яка буде 22-24 липця 2005 р.

Країна мрій

Всім зацікавленим послухати та потанцювати до музики нашого ансамблю пропонуємо наш альбом «Твої уста».

Його придбаєте при своїх парафіях та домівках у цілій Польщі.

Бажаємо Вам приємного настрою,

мирних і радісних Свят Різдва Христового та шампанської Маланки!

NAJWIĘKSZY WYBÓR ZEGARKÓW

TISSOT

CITIZEN

swatch

CASIO

TIMEX

Q&Q

adidas

SKLEP "MILO"

Gorlice, Piekarska 4

tel. (0 18) 353 03 49

Kupon rabatowy uprawniający
do zniżki przy zakupie
dowolnego zegarka

5%

STURMEX®

FARBY LAKIERY

IMPREGNATY DO DREWNA
TYNKI AKRYLOWE I SILIKATOWE
ŻYWICE PODŁOGOWE
FARBY SPECJALNE

AKCESORIA

MALARSKIE

Materialy

DEKORACYJNE
CENTRUM KOLORÓW

zolpan

NOBILES
od 1897

levis

38-300 Gorlice, ul. Sienkiewicza 42

tel. 0 691 827 764, 0 602 769 235

- ❖ На обкладинці: *Ангелятка провадять св. Миколая по Лемківщині*
- ❖ Фото кольор. сторінок: *Еміль Гойсак, о. Г. Назар, М. Кузьм'як*

- ❖ На останній сторінці: Церква св. Димитрія в Злоцким

ЗМІСТ:

Кермеши, кермеши

<i>"З Новим роком і Різдвам Христовим"</i>	3
Х. Бибель, <i>Повернення добровольців</i>	4
<i>Гриби роснуть не лем в лісі</i>	5
Є. Бочньович, <i>Пригадаймо наше рідне село</i>	6
Спомини Гарасима Ящишака	8

Помаранчева революція Море перспектив "Росте Антонич..."

До 70-річчя Петра Чухти	15
Презераме стари фотографії	16
Бесіда русинів Лемківщини - <i>Нонашка Анна</i>	18
Лемківська хроніка	20
<i>"Країна мрій"</i>	21

„Ватру” можна передплатити

Ціна одного примірника 3,- зл. + 1,70 зл. поштової оплати. Річна передплата 12,- зл. + 7,- зл. (кошти пересилки) = 19,- зл. Якщо Ви передплачуєте більше 3-х примірників, кошти висилки Редакція бере на себе. Від пересилки одної „Ватру” у європейські держави поштова оплата - 3,- зл. + 3,- зл. ціна = 6,- зл. (пріоритетна = 7,10 зл.).

Передплату замовляти за адресою Редакції. Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków

BRH O/Gorlice: Nr konta 43-10600076-0000-3200-0011-9532

„Ватру” зима 2005 1(48)

Видає

Zarząd Główny ZJEDNOCZENIA ŁEMKÓW w Polsce
Bielanka 41, 38-311 Szymbark, tel. (0-18) 351 30 36

Редагує колеґія

Петро ШАФРАН головний редактор ❖ дизайн Еміль ГОЙСАК e-mail: miloxiii@o2.pl
❖ Вікторія ЧЕРНЕНКО дитяча сторінка та коректа e-mail: vicach13@poczta.onet.pl ❖
❖ молодіжна сторінка Григорій ПОТКО ❖

Технічне оформлення FHU „LEBO”, ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. (0-18) 35 37 877

Adres Redakcji

Hańczowa 8, 38-316 Wysowa, tel. (018) 353 21 45 e-mail: szafranpiotr@poczta.onet.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Pismo dotowane przez
Ministerstwo Kultury

BAKS

HURTOWNIA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH

Gorlice, ul. Kościuszki 48 tel/fax: 018 352-75-85

Oferuje w ciągłej sprzedaży materiały budowlane w tym m.in.:

Zalety dachówki FLORA:

- Ultra nowoczesna technologia,
- ocynkowana ogniotw.,
- najnowszej generacji powłoki ochronne,
- dwie szerokości budowlane,
- przystosowana na zgodny wymiar,
- wysokie przeświadczenia - zwiększają odporność,
- dwa rowki kaplarne - doskonała odporność na wiatr,
- efektywna kolorystyka,
- kompleksowe akcesoria ...

Dachówki blaszane FLORA
- najnowsza propozycja
huty Florian

FLORA
DACHÓWKI BLASZANE

FLORIAN

BLACHY DACHOWE I ELEWACYJNE
STOLARKA BUDOWLANA
MATERIAŁY IZOLACYJNE
CHEMIA BUDOWLANA
TYNKI ELEWACYJNE
PLYTY GIPSOWE

Najnowsza technologia
instalacyjna
technologia obrotowa
dostępny cennik

HURTOWNIA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH

Gorlice, ul. Kościuszki 48 tel/fax: 018 352-75-85

BAKS

ZAPRASZAMY: Pon.-Pt. od 8 do 17 sob. od 8 do 13

WYTWÓRNIA MAKARONÓW
"BOGMAK"
33-380 Krynica Zdrój 1667
tel. (018) 471-35-19; 472-33-30

WYTWÓRNIA MAKARONÓW

"BOGMAK"

33-380 Krynica Zdrój 1667
tel. (018) 471-35-19; 472-33-30

Niska cena, pyszny smak - makarony firmy Bogmak !!!

Niska cena, pyszny smak - makarony firmy Bogmak !!!

MICJE NA TWOJĄ REKLAMĘ

księgarnia Nestor Fundacji św. Włodzimierza

ul. Kanonicza 15
31-002 Kraków
tel./fax (12) 421 92 94
e-mail: fondsw@poczta.onet.pl
www.nestor.krakow.pl

Zapraszamy
do jedynej w Polsce księgarni ukraińskojęzycznej

Polecamy

- literaturę w języku polskim i ukraińskim
- albumy, słowniki, podręczniki do j. ukraińskiego
- CD, kasyety magnetofonowe z muzyką cerkiewną, ludową, folkową i współczesną

Specjalna oferta dla turystów:

- przewodniki: Ukraina, Litwa, Rosja, Białoruś
- mapy: Ukraina, Litwa, Łotwa, Białoruś,
- mapy województw ukraińskich
- przedwojenne reprints
- plany miast: Lwów, Kijów, Drohobycz, Iwano-Frankiwsk, Jałta, Tarnopół i inne
- opisy tras: Czarnohora, Gorgany, Góry Krymskie

godziny otwarcia:
poniedziałek-piątek 10.00-18.00
sobota-niedziela 11.00-16.00

Adam i Ewa

38-300 Gorlice
Ul. Legionów 12
Tel. (018) 353-77-29

Zapraszamy
na
udane zakupy

Церква св. Дмитрія в селі Злоцке.

Фото: Семен Барна

